

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04
21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR.PT.24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29-40-89

BS/145/118/93

OCZEKIWANIA WOBEC NOWEGO RZĄDU

Komunikat z badań

Warszawa, wrzesień 1993 r.

UWAGA: Przedruk materiałów CBOS w całości lub w części oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone wyłącznie z podaniem źródła.

Kampania wyborcza ugrupowań lewicowych w dużej mierze opierała się na krytyce polityki gospodarczej i socjalnej rządów obozu solidarnościowego. W wyborach do parlamentu przeprowadzonych 19 września '93 szeroko pojęta lewica odniosła zdecydowane zwycięstwo. Wielu komentatorów życia politycznego zadaje pytanie o możliwość wywiązania się zwycięzców z przedwyborczych obietnic. Odpowiedź na to pytanie przyniesie przyszłość. Obecnie natomiast możemy określić rodzaj i wielkość społecznych oczekiwań¹, pod presją których nowy rząd będzie zmuszony realizować swoją politykę.

Najważniejsze - bezpieczeństwo socjalne

O oczekiwania wobec nowego rządu zapytaliśmy badanych trzy tygodnie przed wyborami. Kampania wyborcza wkraczała powoli w decydującą fazę. W tym momencie dla większości respondentów było oczywiste, że przyszły rząd powinien przede wszystkim podjąć działania zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego grup społecznych znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji materialnej.

¹ "Sprawy Polski i Polaków" (10) - badanie zrealizowane w dniach 27-29 sierpnia 1993 roku na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski (N=1104).

Tabela 1

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, którymi z wymienionych problemów powinien przede wszystkim zająć się nowy rząd powołany przez Sejm?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	X '91	VIII '93
Ograniczeniem bezrobocia	63	73
Poprawą sytuacji w rolnictwie	53	50
Poprawą warunków życia najbiedniejszych	36	43
Walką z inflacją (wzrostem cen)	27	29
Walką z recesją, spadkiem produkcji	28	23
Zaprowadzeniem ładu i porządku w kraju	26	22
Walką z wykorzystywaniem stanowisk państwowych do robienia nielegalnych interesów	17	17
Ochroną środowiska naturalnego	17	15
Likwidacją pozostałości systemu komunistycznego	17	7
Przyspieszeniem prywatyzacji	6	5
Rozwojem kontaktów międzynarodowych Polski	4	3
Rozwojem kontaktów międzynarodowych Polski	4	3
Wzrostem siły militarnej Polski	3	3
Trudno powiedzieć	1	3

Badani mogli wybrać nie więcej niż trzy problemy. Odpowiedzi uszeregowano według malejącego odsetka wskazań.

Z porównania obecnych odpowiedzi badanych z wyborami priorytetów dla przyszłego rządu dokonanymi w czasie kampanii wyborczej przed dwoma laty wynika, że oczekiwania poprawy sytuacji grup społecznych najgorzej sytuowanych są jeszcze większe niż były wówczas. Obecnie dominuje, podzielane przez blisko trzy czwarte badanych, żądanie od nowego rządu działań zmierzających do ograniczenia bezrobocia. Wyraźnie zmniejszył się natomiast odsetek badanych spodziewających się po nowym rządzie likwidacji pozostałości systemu komunistycznego. Tym, jak się wydaje, można w pewnym stopniu tłumaczyć porażkę ugrupowań prawicowych, programowo opowiadających się za dekomunizacją i lustracją.

Zmniejszyły się również społeczne oczekiwania dotyczące walki z recesją i spadkiem produkcji. Warto przypomnieć, że - obok ograniczenia bezrobocia i poprawy sytuacji materialnej ludzi - jednym z najważniejszych postulatów pod adresem rządu Hanny Suchockiej była poprawa stanu gospodarki. Tuż po powołaniu tego rządu badani odpowiadali na pytanie: "Czego oczekuje Pan(i) od rządu Hanny Suchockiej?" (Było to pytanie otwarte, tzn. ankietowani odpowiadali spontanicznie, nie otrzymali gotowej listy rozwiązań.) Blisko jedna czwarta badanych oczekiwała wówczas zmniejszenia bezrobocia, 22% respondentów - uzdrowienia gospodarki oraz poprawy sytuacji materialnej, dalszych 17% mówiło o potrzebie wprowadzenia ładu i porządku w kraju, a po 10% ankietowanych opowiedziało się za stabilizacją sytuacji w kraju oraz poprawą sytuacji w rolnictwie. Ze względu na różny charakter pytań niemożliwe jest dokonanie bezpośrednich porównań. Wydaje się jednak, że sukcesem ustępującego gabinetu jest przekonanie opinii publicznej, iż recesja gospodarcza została zahamowana. Sukces ten paradoksalnie mógł jednak przyczynić się do wzrostu poparcia lewicy, kiedy część wyborców uznała, że możliwy jest już wzrost społecznej konsumpcji.

Ograniczenia bezrobocia oczekują od nowego rządu częściej niż inni robotnicy niewykwalifikowani, bezrobotni, mieszkańcy regionu południowo-wschodniego oraz ludzie młodzi (do 24 roku życia)². Poprawy sytuacji w rolnictwie domagają się przede wszystkim rolnicy, mieszkańcy wsi, ankietowani o najniższych dochodach, osoby z wykształceniem podstawowym. Poprawa warunków życia najbiedniejszych to postulowany cel działania nowego rządu głównie w odpowiedziach robotników niewykwalifikowanych i mieszkańców regionu zachodniego. Walka nowego rządu z inflacją i recesją jest priorytetem w opinii większości prywatnych przedsiębiorców. Przewycięzenie recesji jest również postulatem wysuwany z strony kadry kierowniczej, badanych z wyższym wykształceniem, osób o najwyższych dochodach.

Oczekiwania różnych grup społecznych tworzą mozaikę wyraźnie sprzecznych interesów, które mogą stać się przyczyną konfliktu społecznego. Jego wyróżnikiem może być miejsce czy

² Szczegółowe zróżnicowanie przedstawiono w tabeli aneksowej.

region zamieszkania, pozycja w hierarchii społecznej, wiek lub sytuacja majątkowa. Rozmiary tego konfliktu zależą w dużej mierze od tego, w jakim stopniu partie zwycięskiej lewicy będą chciały realizować przedwyborcze obietnice.

Oczekiwania wyborców

Przyjrzyjmy się, czy występują różnice w częstości wskazywania postulatów kierowanych pod adresem rządu przez wyborców partii, które weszły do parlamentu, i przez ogół społeczeństwa.

Tabela 2

w procentach

Problemy, którymi przede wszystkim powinien zająć się nowy rząd powołany przez nowy Sejm	Opinie elektoratu						
	Ogółem	SLD	PSL	UD	UP	BBWR	KPN
Poprawa sytuacji w rolnictwie	50	46	80	34	51	50	62
Ograniczenie bezrobocia	73	79	83	63	74	65	72
Walka z recesją, spadkiem produkcji	23	30	16	42	37	21	23
Ochrona środowiska naturalnego	15	11	1	12	15	19	9
Walka z inflacją (wzrostem cen)	29	22	19	35	35	34	30
Poprawa warunków życia najbiedniejszych	43	52	44	32	36	41	52
Walka z wykorzystywaniem stanowisk państwowych do robienia nielegalnych interesów	17	22	13	25	23	19	30
Zaprowadzenie ładu i porządku w kraju	22	30	29	24	13	20	21

Elektorat zwycięskiego SLD częściej niż inni oczekuje od nowego rządu nie tylko działań w sferze socjalnej, ale również walki z recesją i korupcją oraz zaprowadzenia ładu i porządku w kraju. Wydaje się więc, że w przekonaniu wyborców SLD zwycięstwo partii

postkomunistycznej ma przynieść ogólną poprawę sytuacji w kraju zarówno w dziedzinie socjalnej, gospodarczej, jak i politycznej.

Zwolenników PSL - potencjalnego partnera koalicyjnego SLD - wyróżnia postulat poprawy sytuacji w rolnictwie i walki z bezrobociem. W dużo mniejszym stopniu niż ogół społeczeństwa są oni zainteresowani przeciwdziałaniem recesji i inflacji. Dość istotna jest dla nich sprawa zaprowadzenia ładu i porządku. Porównanie najważniejszych oczekiwań wyborców SLD i PSL wskazuje więc, że wspólne jest dla nich myślenie o niezbędnych działaniach socjalnych. Podzielana przez elektorat SLD nadzieja na rozwiązanie innych kwestii gospodarczych nie znajduje poparcia wśród zwolenników PSL.

Wyborcy Unii Pracy - trzeciej partii o wyraźnie lewicowym obliczu - są w mniejszym stopniu od elektoratów obu ugrupowań postkomunistycznych zwolennikami działań socjalnych, chociaż niemal trzy czwarte z nich domaga się ograniczenia bezrobocia. Istotnym dla nich postulatem wobec nowego rządu - wysuwany częściej niż przez sympatyków SLD i PSL - jest walka z recesją oraz z inflacją. W tych dwóch ostatnich kwestiach opinie zwolenników UP podzielają wyborcy UD, dla których jednak problemy socjalne są mniej ważne. Dla zwolenników BBWR mniejsze znaczenie niż dla ogółu społeczeństwa ma walka z bezrobociem, wyborców KPN zaś cechuje szczególnie silnie wyrażana nadzieja na likwidację korupcji oraz oczekiwanie poprawy warunków życia najbiedniejszych i poprawy sytuacji w rolnictwie. W dwóch ostatnich kwestiach wyborcy KPN zajmują podobne stanowisko jak elektoraty lewicowych partii postkomunistycznych.

*

* *

Od dwóch lat w niewielkim stopniu zmieniają się oczekiwania społeczeństwa wobec każdego nowo powstającego rządu. Oprócz tego, że są trwale charakteryzują się one tym, że są niezmiernie trudne do spełnienia. Sytuacja obecnie tworzącego się rządu może być jednak trudniejsza niż dotychczasowych, ponieważ powstanie on po wyborczym sukcesie lewicy.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. plockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Jak Pan(i) sądzi, którymi z podanych problemów powinien przede wszystkim zająć się nowy rząd powołany przez nowy Sejm? 1 - poprawą sytuacji w rolnictwie, 2 - ograniczeniem bezrobocia, 3 - walką z recesją, spadkiem produkcji, 4 - ochroną środowiska naturalnego, 5 - walką z inflacją, 6 - poprawą warunków życia najbiedniejszych, 7 - walką z wykorzystywaniem stanowisk państwowych do robbinga nielegalnych interesów, 8 - zaprowadzeniem ładu i porządku w kraju, 9 - innymi problemami

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Liczba osób
Ogółem	50	73	23	15	29	43	17	22	18	1099
Płeć										
Mężczyźni	53	73	31	13	29	37	18	20	17	486
Kobiety	49	73	16	17	28	47	16	24	19	612
Wiek										
do 24 lat	45	83	21	23	29	34	19	22	21	113
25-34	47	69	22	20	36	41	19	23	16	180
35-44	49	69	28	16	36	39	18	22	16	218
45-54	52	75	25	17	26	44	14	23	17	193
55-64	53	75	19	11	23	48	19	24	17	209
65 lat i więcej	54	70	22	7	21	48	16	20	22	186
Miejsce zamieszkania										
Wieś	75	76	15	11	23	40	13	20	12	409
Miasto do 20 tys.	49	76	23	16	35	42	26	17	12	129
od 21 do 100 tys.	41	76	28	13	33	45	16	22	16	199
101-500 tys.	24	71	29	21	29	46	25	30	18	195
501 tys. i więcej mieszk.	34	60	31	20	30	45	12	23	37	167
Region										
Północny	50	67	28	15	23	45	21	24	16	134
Zachodni	54	66	22	9	34	53	17	18	13	106
Środkowozachodni	57	73	17	15	31	45	22	16	16	159
Środkowy	41	72	24	14	36	39	13	23	28	216
Wschodni	50	77	16	10	29	44	16	29	15	123
Południowo-wschodni	64	80	25	11	21	42	14	22	12	181
Południowo-zachodni	41	72	27	28	26	37	19	24	20	180
Wykształcenie										
Podstawowe	60	77	15	12	23	46	14	22	14	425
Zasadnicze zawodowe	56	78	18	12	36	50	14	16	14	252
Średnie	39	68	28	20	29	38	21	28	24	321
Wyższe	36	58	52	21	31	26	27	22	23	100
Grupa społ.-zaw. pracujący										
Kadra kier., inteligencja	33	56	47	23	29	30	26	36	18	72
Prac.umysł.niż.szczębla	30	69	34	17	34	41	17	32	21	93
Pracownicy fiz.- umysł.	44	79	19	18	40	41	20	24	14	56
Robotnicy wykwalifikowani	53	73	24	20	29	46	13	17	19	86
Robotnicy niewykwalifik.	59	91	4	11	24	66	16	18	4	68
Rolnicy	90	72	14	11	31	29	10	19	12	93
Prywatni przedsiębiorcy	43	39	54	9	49	19	32	23	25	47
Bierni zawodowo										
Renciści i emeryci	54	73	21	10	21	47	18	21	19	381
Uczniowie i studenci	34	80	30	27	25	39	19	10	36	40
Bezrobotni	41	85	15	15	32	43	13	23	16	80
Gospodynie domowe i inni	43	74	12	28	36	47	13	20	17	80
Dochody na jedną osobę										
Poniżej 500 tys.zł	70	79	17	10	31	40	11	17	13	86
500 tys. - 999 tys.	64	76	18	11	23	42	17	21	16	248
1000 tys. - 1499 tys.	49	81	17	16	31	48	13	24	12	313
1500 tys. - 1999 tys.	42	72	26	16	24	51	22	22	16	175
2000 tys. i powyżej	38	60	34	18	33	35	23	24	27	247
Ocena własnych war. mater.										
Złe	54	76	20	14	31	44	14	21	17	610
Średnie	49	73	24	15	26	44	19	24	16	384
Dobre	35	56	33	25	23	35	26	27	27	103
Zainteresowanie polityką										
Duże	35	57	51	15	30	37	27	23	21	101
Średnie	50	76	28	15	30	39	19	22	19	426
Małe lub żadne	54	73	14	15	27	47	14	23	16	570
Udział w prakt. religijnych										
Kilka razy w tygodniu	48	72	17	19	30	44	21	20	18	61
Raz w tygodniu	54	74	22	14	29	43	14	22	18	632
Kilka razy w roku	46	75	24	14	28	45	20	23	14	301
W ogóle nie uczestniczy	43	58	26	21	30	38	23	26	25	103
Poglądy polityczne										
Lewica	52	77	26	14	22	44	23	29	11	227
Centrum	53	72	31	22	31	37	19	20	12	299
Prawica	44	67	27	13	32	42	14	21	33	245
Trudno powiedzieć	53	75	10	12	27	47	15	21	17	321